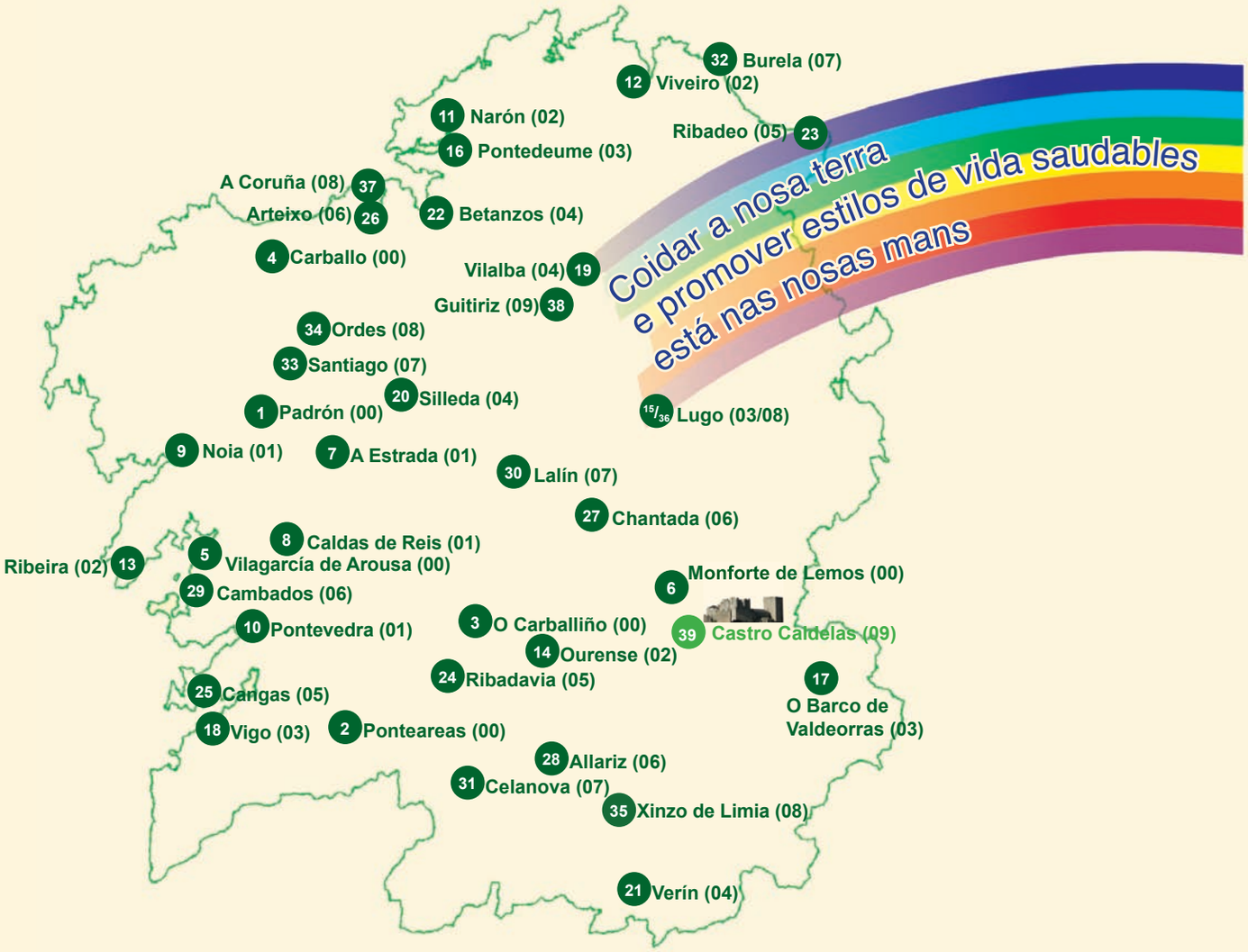
PROGRAMA GALEGO MUNICIPIOS SAUDABLES E SOSTIBLES 2000-2009

XXXIX Curso de Saúde Ambiental

Castro Caldelas (Ourense), 23-27 marzo 2009

Patrocinadores oficiais

OBRA SOCIAL CAIXAGALICIA

EGAEL Escola Galega de Administración e Estudos Locais

FEGAMP

SOGAMA SOCIEDADE GALEGA DO MEDIO AMBIENTE

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE SANIDADE
Dirección Xeral de Saúde Pública

IBERDROLA

Director

Prof. Dr. Francisco Peña

Presentación

´O medio ambiente como xerador de actividades capaces de producir emprego, saúde e benestar á poboación´.

Cada día ten maior importancia o coñecemento do medio ambiente dunha comunidade, xa que é un condicionante do seu benestar social, sanitario e económico. A industrialización e a urbanización modificaron o medio ambiente dando orixe a problemas ambientais de primeira orde (o efecto invernadoiro e o cambio climático, a destrución da capa de ozono estratosférica, o transporte de contaminantes, a desertización, etc.) que é preciso corrixir, así como evitar que as actividades futuras orixinen máis deterioracións no noso contorno a través dunha política preventiva que permita un desenvolvemento sostido e equilibrado e teña como obxectivos a protección da saúde do home e a conservación de todos os recursos (aire, auga, solo, clima, especies de flora e fauna, alimentos, materias primas, hábitat, patrimonio natural e cultural) que condicionan e sustentan a vida. As interrelacións entre os diversos recursos e a súa xestión fan cada vez máis necesaria a posta en marcha de estratexias globais, entre as que ocupa un papel fundamental o principio de prevención, xa que máis vale previr que curar.

A forte conexión entre medio ambiente e saúde recoñeceuse expresamente na 3ª Conferencia Ministerial do Medio Ambiente e a Saúde (Londres, 1999). O Cume da Terra de Río de Janeiro (1992) e a Conferencia de NNUU sobre Medio Ambiente e Desesenvolvemento de Johannesburgo (2002), acuñaron a idea de desenvolvemento sostible, que expresa a imposibilidade dun desenvolvemento sen contar co medio ambiente (a protección do medio ambiente e o desenvolvemento económico e social son tres piares inseparables do desenvolvemento sostible). Para acadar os obxectivos do VI Programa Comunitario de Acción en materia de medio ambiente para 2001-2010, ademais da consideración das disposicións lexislativas vixentes e de aspectos tecnolóxicos inclúense actuacións tales como o aumento de diálogo coa empresa, fomento de acordos voluntarios, participación da opinión pública, acceso á información ambiental, etc. A empresa ten unha especial responsabilidade diante do medio ambiente ao ser consumidora de recursos, ademais de fonte de emisións e residuos; pero tamén é orixe de coñecementos científicos e tecnolóxicos, así como de positivos impactos socioeconómicos; o cal levou a moitas empresas a integrar a política ambiental nas estratexias corporativas adoptando criterios de protección do contorno na planificación de actividades e toma de decisións, o que implica tamén ás asociacións empresariais, xa que a protección do medio ambiente na empresa constitúe unha responsabilidade corporativa.

A Oficina Rexional para Europa da OMS, baseándose nas iniciativas de Cidades Saudables, e tendo en conta as experiencias dos plans de sanidade ambiental locais e os programas da Axenda 21 existentes nalgúns países europeos, decidiu apoiar as entidades locais e rexionais para acadar os obxectivos do desenvolvemento sostible, para o cal é necesario impulsar a posta en marcha de medidas de planificación e control do medio ambiente relacionadas cos aspectos sanitarios, xa que para resolver os problemas do medio ambiente, a saúde e o desenvolvemento sostible, é preciso chegar a un acordo e emprender accións non só a nivel nacional e internacional senón tamén a nivel subnacional e local.

Na liña das políticas da OMS de propoñer ambientes saudables, e coa esperanza de concienciar aos concellos galegos de asumir esta filosofía na xestión dos aspectos ambientais da saúde e así poder contribuír ao desenvolvemento sostible de Galicia e mellorar as condicións de vida dos cidadáns, púxose en marcha en Galicia no ano 2000, o **Programa Galego Municipios Saudables e Sostibles 2000-2009,** que contou cos parabéns do coordinador do proxecto ′Healthy Cities′ da Oficina Rexional para Europa da OMS. Esta iniciativa itinerante pioneira en España, leva consigo:

- Un primeiro nivel de actuación: de formación e reciclaxe de técnicos en medio ambiente e saúde, e foro de debate de todos os axentes sociais implicados na tarefa de protexer e conservar o medio ambiente.
- Un segundo nivel de actuación: de participación cidadá, peza clave na posta en marcha de calquera programa de actuación.
- Unha recomendación: que os concellos, comarcas e mancomunidades de Galicia, coa axuda e o apoio da Administración, adquiran o compromiso de adhesión á Carta de Aalborg e inicien e impulsen a posta en marcha e o desenvolvemento da Axenda 21 Local.

A posta en marcha en Galicia deste Programa, co apoio da OMS, auspiciado pola SESA e baixo o mecenado de Obra Social Caixa Galicia, Egael-Fegamp, Consellería de Sanidade, Sogama e Iberdrola, no seu periplo por toda a xeografía galega o longo desta década, contou coa participación de 217 concellos (214 galegos, 2 leoneses e 1 asturiano) e 3.565 asistentes nas 38 edicións de Cursos de Saúde Ambiental realizados. Precisamente co fin de abordar e debater algúns dos problemas medioambientais prioritarios que ten a Ribeira Sacra ourensá, organízase o XXXIX Curso de Saúde Ambiental, que deseñado de acordo cos principios da Carta Europea sobre Medio Ambiente e Saúde, e a Carta de Aalborg cara á sostibilidade, e dirixido a todos aqueles que traballan ou están interesados no medio ambiente e na saúde, pretende converterse en foro de debate e estudo da situación medioambiental da Ribeira Sacra ourensá, ademais de punto de encontro de sanitarios e ambientalistas, e referencia ambiental de Galicia durante esa semana, co obxectivo de contribuír a sentar as bases do desenvolvemento sostible cara ao futuro da nosa terra.

Finalmente, destacar a necesidade de unir esforzos por parte de responsables políticos, empresarios, científicos, educadores, profesionais, comunicadores, ecoloxistas, así como a participación activa dos cidadáns, en prol de conseguir un medio ambiente saudable e sostible para tod@s @s galeg@s, mellor legado para xeracións vindeiras.

Prof. Dr. Francisco José Peña Castiñeira
RESPONSABLE PROGRAMA GALEGO MUNICIPIOS SAUDABLES E SOSTIBLES 2000-2009

Programa

LUNS, 23 DE MARZO

16:30 h.: ACREDITACIÓN E ENTREGA DA DOCUMENTACIÓN.

17:00 h.: ACTO INAUGURAL, a cargo de *D. Eladio Osorio Castro*, alcalde-presidente do Concello de Castro Caldelas; *D. Carlos Antonio Fernández Castro*, presidente da FEGAMP -Federación Galega de Municipios e Provincias; *D. Ramón Medina González-Redondo,* director xeral de Saúde Pública da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia; *D. Xosé Benito Reza Rodríguez*, director xeral de Conservación da Natureza da Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible da Xunta de Galicia; *D. Francisco Rodríguez Rodríguez,* deputado provincial en representación da Deputación Provincial de Ourense; *D. José Álvarez Díaz,* presidente de Sogama; *D. Francisco Caamaño Martínez,* delegado de Iberdrola en Galicia; *D. Alberto Labrador González*, concelleiro de Medio Ambiente e Turismo do Concello de Castro Caldelas; representante de Caixa Galicia.

17:30 h.: I MESA REDONDA: ′**Saúde ambiental para todos: unha esperanza alcanzable no terceiro milenio**′

MODERADORA: PROFª. DRA. Dª. MARÍA JULIA MELGAR RIOL
Profesora titular de Toxicoloxía, coordinadora do Plan de Desenvolvemento Sostible e vicedecana da Facultade de Veterinaria da Universidade de Santiago de Compostela-Campus de Lugo.

RELATORES:

- ′**Medio ambiente e saúde: conceptos que deben valorarse conxuntamente**′
  DR. D. RAMÓN MEDINA GONZÁLEZ-REDONDO
  Director xeral de Saúde Pública da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia.

- ′**Espazos naturais protexidos en Galicia: situación actual e perspectivas de futuro**′
  D. XOSÉ BENITO REZA RODRÍGUEZ
  Director xeral de Conservación da Natureza da Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible da Xunta de Galicia.

- ′**Radiografía ambiental de Galicia: propostas de mellora**′
  PROF. DR. D. FRANCISCO JOSÉ PEÑA CASTIÑEIRA
  Profesor de Medio Ambiente y Salud de CEPADE-Universidad Politécnica de Madrid. Académico correspondente da Real Academia de Medicina e Cirurxía de Galicia. Experto en saúde ambiental.

MARTES, 24 DE MARZO

16:30 h.: I CONFERENCIA MONOGRÁFICA: ′**Plans de actuación da Confederación Hidrográfica del Miño-Sil e de Augas de Galicia na Ribeira Sacra ante o reto da DMA**′
D. FRANCISCO FERNÁNDEZ LIÑARES
Presidente da Confederación Hidrográfica del Miño-Sil do Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino.
PROF. D. FRANCISCO ALONSO FERNÁNDEZ
Subdirector xeral de Programación e Proxectos de Augas de Galicia da Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible da Xunta de Galicia. Profesor da Universidade de Vigo.

18:00 h.: II MESA REDONDA: ′**A protección e a mellora da calidade das augas: elemento crítico para a saúde e o desenvolvemento sostible da provincia de Ourense**′

MODERADOR: PROF. DR. D. XOAN CARLOS MEJUTO FERNÁNDEZ
Profesor titular de Química Física e decano da Facultade de Ciencias do Campus de Ourense - Universidade de Vigo.

RELATORES:

- ′**Criterios sanitarios da calidade da auga de consumo humano: estado actual dos abastecementos da provincia de Ourense**′
  Dª. ANA ISABEL GONZÁLEZ VILLAR
  Farmacéutica inspectora de Saúde Pública da Delegación Provincial en Ourense da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia.

- **'Control analítico e seguimento do SINAC de 55 concellos da provincia de Ourense promovido pola Deputación Provincial de Ourense'**
  Dª. ANA TEJEIRO SANDOMINGO
  Xerente de Aquaourense.

- **'Eficacia das plantas depuradoras de augas residuais compactas e prefabricadas para pequenos núcleos de poboación'**
  D. RAFAEL DOPAZO SANTOS
  Técnico de Desarrollo de Negocio de SMA -Soluciones Medioambientales y Aguas, S.A.

MÉRCORES, 25 DE MARZO

09:00-14:00 h.: VISITAS PRÁCTICAS:
- Bidueiral de Montederramo (espazo protexido LIC Rede Natura 2000).
- Parques eólicos Serra do Burgo e Pena da Cruz, xestionados por Iberdrola, S.A.
- Forno tradicional de O Burgo.

16:30 h.: III MESA REDONDA: **'A xestión dos residuos en Galicia: a súa reciclaxe, reutilización e valorización'**

MODERADOR: D. BENITO GARCÍA CARRIL
Director de Galicia Ambiental-Grupo Correo Gallego. Periodista especializado en información ambiental. Membro da APIA -Asociación de Periodistas de Información Ambiental de España.

RELATORES:

- **'Sociedade Galega do Medio Ambiente: novos retos de futuro'**
  Dª. MARÍA ESTHER CAMPOS MOSQUERA
  Responsable de Comunicación e Prensa de Sogama.

- **'CTRIG -Centro de Tratamento de Residuos Industrias de Galicia: situación actual e perspectivas de futuro'**
  D. RAMÓN BLANCO LÓPEZ
  Director industrial de Sogarisa.

- **'Papel dos xestores autorizados na recollida, transporte e tratamento final dos residuos industriais non perigosos'**
  Dª. ELVIRA CAMARERO PÉREZ
  Directora comercial do Grupo GESTÁN.

- **'SIGRE -Sistema integrado de xestión. Planta de selección e clasificación de medicamentos: a súa reciclaxe e valorización enerxética'**
  D. JUAN ARIAS BARAGAÑO
  Xefe de Planta de Danigal-responsable proxecto SIGRE.

- **'Reciclaxe e tratamento do vidro'**
  D. JUAN CARLOS FERNÁNDEZ GONZÁLEZ
  Director técnico de Danigal Vidrio, S.L.

XOVES, 26 DE MARZO

16:30 h.: II CONFERENCIA MONOGRÁFICA: **'Instrumentos legais e financeiros de protección ambiental na UE'**
D. JUAN JOSÉ LIRÓN LAGO
Asesor técnico da Dirección Xeral de Política Financeira e Tesouro da Consellería de Economía e Facenda da Xunta de Galicia.

17:30 h.: IV MESA REDONDA: **'A empresa ante o reto ambiental do século XXI cara á sostibilidade de Galicia'**

MODERADORA: Dª. FLORA CASTRO GONZÁLEZ
Presidenta da Federación de Empresarios de Terra de Caldelas. Vicepresidenta da CEO -Confederación de Empresarios de Ourense.

RELATORES:

- ′**A xestión ambiental como xeradora de rendibilidade empresarial**′
  Dª. PAULA RODRÍGUEZ CARBALLO
  Auditor xefe de AENOR-Delegación Galicia.

- ′**Valorización de subproductos da industria agroalimentaria**′
  PROF. DR. D. LORENZO MIGUEL PASTRANA CASTRO
  Profesor titular de Nutrición e Bromatoloxía e director do Centro de Investigación, Transferencia e Innovación da Universidade de Vigo.

- ′**Comercialización e promoción dos productos ecolóxicos**′
  D. ERNESTO SÁNCHEZ SALGADO
  Director técnico do CRAEGA -Consello Regulador de Agricultura Ecolóxica de Galicia.

- ′**Contribución do Grupo COREN á producción agraria de Galicia: tratamento de residuos agrogandeiros**′
  Dª. LUCÍA BOTANA MOSQUERA
  Departamento de Medio Ambiente de COREN, SCG.

VENRES, 27 DE MARZO

09:00-14:00 h.: VISITAS PRÁCTICAS:
- ETAP e EDAR municipais de Castro Caldelas.
- Viaxe en catamarán polos Canóns do Sil.
- Planta de residuos da construcción de Xunqueira de Espadañedo.

16:30 h.: V MESA REDONDA: ′**Posta en valor do patrimonio natural e histórico-artístico e cultural da Ribeira Sacra: o camiño cara á sostibilidade**′

MODERADOR: D. OLEGARIO SOTELO BLANCO
Presidente da Fundación Sotelo Blanco e director da Editorial Sotelo Blanco.

RELATORES:

- ′**Patrimonio natural da Ribeira Sacra**′
  PROF. DR. D. ROXELIO P. MOREIRA
  Experto naturalista e autor de diversos libros sobre o patrimonio natural. Profesor de Edafoloxía e Xeoloxía da Escola Politécnica Superior da Universidade de Santiago de Compostela - Campus de Lugo. Ex-coordinador da Asemblea Ecoloxista de Galicia.

- ′**As potencialidades da Ribeira Sacra cara a turismo sostible: contribución do patrimonio histórico-artístico e cultural**′
  Dª. JOSEFINA CARBALLO BLANCO
  Xerente da Fundación Comarcal Terra de Caldelas.

- ′**A sostibilidade do sector forestal na Ribeira Sacra**′
  PROF. DR. D. ANTONIO RIGUEIRO RODRÍGUEZ
  Catedrático de Botánica Forestal do Departamento de Produción Vexetal da Escola Politécnica Superior da Universidade de Santiago de Compostela - Campus de Lugo. Académico numerario da Real Academia Galega de Ciencias.

- ′**A industria enolóxica e o medio ambiente na Ribeira Sacra**′
  D. JOSÉ MANUEL RODRÍGUEZ RODRÍGUEZ
  Presidente do Consello Regulador da Denominación de Orixe Ribeira Sacra. Vicepresidente da Conferencia Española de Consejos Reguladores.

- ′**Contribución da Deputación Provincial de Ourense á xestión ambiental en materia de augas e residuos**′
  D. JAVIER BOBE VÁZQUEZ
  Xefe do Servizo de Augas e Medio Ambiente da Área de Infraestruturas da Deputación Provincial de Ourense.

20:00 h.: ACTO DE CLAUSURA E ENTREGA DE DIPLOMAS ACREDITATIVOS, a cargo de *D. Eladio Osorio Castro*, alcalde-presidente do Concello de Castro Caldelas; *D. José Luis Baltar Pumar,* presidente da Deputación Provincial de Ourense; *D. Juan Monedero Aguilera*, delegado provincial en Ourense da Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia; *D. Francisco José Fumega Piñeiro*, delegado provincial en Ourense da Consellería de Medio Ambiente e Desenvolvemento Sostible da Xunta de Galicia; *D. Juan Francisco Gálvez Gálvez,* vicerreitor do Campus de Ourense - Universidade de Vigo; *D. Alberto Labrador González*, concelleiro de Medio Ambiente e Turismo do Concello de Castro Caldelas; representante de Caixa Galicia; alcaldes dos concellos participantes e invitados.

20:30 h.: O CONCELLO DE CASTRO CALDELAS OFRECERÁ UN VIÑO DA RIBEIRA SACRA DE DESPEDIDA.

Información Xeral

OBXECTIVOS

- Integración da dimensión dos aspectos ambientais da saúde na formación e reciclaxe de técnicos en medio ambiente e saúde, coa finalidade de actualizar a súa formación e adecuar as esixencias que demanda a sociedade actual, para que contribúa a mellorar a xestión e as condicións de vida urbana dos cidadáns.
- Establecer un foro de debate e estudo da situación medioambiental da Ribeira Sacra ourensá, dos seus problemas e carencias que se consideran máis importantes, así como das posibles solucións que se deberán adoptar; ademais de permitir a cooperación e o diálogo entre todos os axentes sociais implicados no tema, fomentando a creación de núcleos de sostibilidade.

DESTINATARI@S

- Técnic@s, funcionari@s e responsables políticos da Administración Local, Provincial e Autonómica, que desenvolvan a súa actividade ou estean relacionados/interesados nas áreas obxecto de estudo.
- Profesorado da Universidade, de Ensino Secundario e Formación Profesional que desenvolva a súa actividade ou estea relacionado/interesado nas áreas obxecto de estudo.
- Técnic@s e xestores de empresas que desenvolvan a súa actividade nos departamentos de calidade, medio ambiente e prevención de riscos laborais.
- Profesionais libres, titulados superiores e diplomados, técnicos superiores e de grao medio que desenvolvan a súa actividade ou estean relacionados/interesados nas áreas obxecto de estudo.
- Estudantes universitarios e dos ciclos formativos de formación profesional relacionados/interesados nas áreas obxecto de estudo.

METODOLOXÍA

- Conferencias monográficas (2) e 5 mesas redondas configuran a estrutura do curso, nas que os relatores farán unha exposición sintética de carácter técnico acompañadas de casos prácticos e co apoio de medios audiovisuais (power point), cun debate ao remate de cada sesión, no que tamén intervirán activamente os participantes amosando as súas experiencias.
- Visitas prácticas.

NÚMERO DE PRAZAS E DEREITOS DE INSCRICIÓN

- **Número de prazas:** 50 prazas, que se cubrirán por rigorosa orde de inscrición.
- **Cota de inscrición:** 30 €.
- **Forma de pagamento:** o aboamento efectuarase mediante transferencia bancaria ou entrega en efectivo na oficina de Caixa Galicia, situada na Avda. Ourense, nº 14 (32760 Castro Caldelas-Ourense), nº de conta: 2091 – 0424 – 07 – 3040004139 especificando o nome e apelidos da persoa inscrita.
- **Forma de inscrición:** cubrir o boletín de inscrición, que deberá achegar co xustificante do pagamento, e presentarase/enviarase por correo electrónico/fax á Secretaría Técnica. O prazo para formalizar a inscrición abrirase o luns 23 de febreiro, fixándose a data límite de formalizala o mércores 18 de marzo ás 14:00 horas.

DOCUMENTACIÓN

- Entregarase unha carpeta coa publicación do **Libro de Ponencias** e material didáctico diverso.

DIPLOMA ACREDITATIVO E CRÉDITOS DE LIBRE CONFIGURACIÓN

- O alumnado que participe con regularidade nas sesións programadas do curso, que consta de **30 horas lectivas**, recibirá un diploma acreditativo de asistencia.
- A UV -Universidade de Vigo concederá **2 créditos de libre configuración** ao alumnado matriculado nesa Universidade que asista ao curso.
- A USC -Universidade de Santiago de Compostela concederá **1 crédito de libre configuración** ao alumnado matriculado nesa Universidade que asista ao curso (en tramitación).

SEDE, DATAS E HORARIO

- **Sede:** Salón Noble do Castelo de Castro Caldelas.
- **Datas:** do 23 ao 27 de marzo de 2009.
- **Horario:** de 16:30 a 20:30 horas (de luns a venres). O martes e xoves, de 09:00 a 14:00 horas, terán lugar as visitas prácticas (opcionais).

SECRETARÍA TÉCNICA

(INFORMACIÓN E INSCRICIÓNS)

CONCELLO DE CASTRO CALDELAS

Dª. María Generosa Rochela Vilar

Rúa do Concello, nº 1

32760 CASTRO CALDELAS (OURENSE)

Tel.: 988 203 000 / 988 203 305

Fax: 988 203 481

E-mail: correo.castrocaldelas@fegamp.es

www.castrocaldelas.com

FUNDACIÓN COMARCAL TERRA DE CALDELAS

D. Josefina Carballo Blanco

Praza da Torre, s/n

32760 CASTRO CALDELAS (OURENSE)

Tel. e Fax: 988 204 603

E-mail: ftcaldelas@comarcasdegalicia.com

Organismos colaboradores

GOBIERNO DE ESPAÑA · MINISTERIO DE MEDIO AMBIENTE, Y MEDIO RURAL Y MARINO · CONFEDERACIÓN HIDROGRÁFICA DEL MIÑO-SIL

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE MEDIO AMBIENTE E DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE

augasdegalicia

CONCELLO DE CASTRO CALDELAS

DEPUTACIÓN PROVINCIAL DE OURENSE

vicerreitoría do campus de ourense

FUNDACIÓN COMARCAL TERRA DE CALDELAS

Concellos participantes da Ribeira Sacra ourensá

Concello de Esgos

Concello de Montederramo

Concello de Nogueira de Ramuín

Concello de Parada de Sil

Concello da Peroxa

Concello da Teixeira

Concello de Xunqueira de Espadañedo

Concellos invitados

Concello de Monforte de Lemos

Concello de Sober

Entidades e empresas colaboradoras

AENOR Asociación Española de Normalización y Certificación

I.E.S. "DAVIÑA REI" Monforte de Lemos

PONTE DA BOGA

COREN

AQUABONA

Coca-Cola

Aquagest

sma Soluciones Medioambientales y Aguas, S.A.

Jael joyería

danigal

danigal Vidrio, S.L.

gestán Tratamiento de Residuos

sogarisa Sociedad Gallega de Residuos Industriales, S.A.

Recoñecementos e acreditacións

Auspiciado pola

SESA
SOCIEDAD ESPAÑOLA DE SANIDAD AMBIENTAL

Declarado de interese sanitario pola

XUNTA DE GALICIA
CONSELLERÍA DE SANIDADE
Delegación Provincial de Ourense

Recoñecido con créditos de libre configuración polas

USC UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA

UNIVERSIDADE DE VIGO

Recoñecido como Curso de Relevancia Administrativa pola

Asociación Española de Ciencias Administrativas
Instituto Internacional de Ciencias Administrativas
Sección Española

IMPRESO EN PAPEL RECICLADO